

Orquestres i casinos

.....

A les viles i ciutats de Catalunya l'entrada i la consolidació de les idees liberals van comportar un canvi important, no solament en el camp polític i econòmic sinó també en el social i cultural.

A la Bisbal del segle XIX el concepte de llibertat i l'afany de donar un canvi en la convivència de la col·lectivitat que van assumir la noblesa i la burgesia locals i per extensió el proletariat i sobretot els sectors petitburgesos, es traduïren en una preocupació continuada per dotar la vila d'aleshores de tota una infraestructura que havia de servir per fomentar la vida social, el lleure i la cultura.

Així, veiem sorgir uns llocs, uns edificis i uns locals destinats a oferir actes d'esplai durant els diumenges i altres dies festius. Per exemple les Voltes, al 1854-56, i el Passeig vers el 1880. Mentre els porxos del primer eren utilitzats com a passeig d'hivern, el segon servia per a festes a l'aire lliure i per passejar-hi a l'estiu. O també el Teatre Principal, del 1850, el local dels senyors, i el teatre El Bisbalense, el 1873, el coliseu dels menestrals, que van celebrar en els seus escenaris interessants funcions teatrals i musicals.

En el sector de les Voltes també s'instal·laren els casinos amb llurs sales de ball, el lloc destinat a cafè i, en alguns, un teatre i de vegades una biblioteca.

A l'edifici de les Voltes, utilitzats els seus porxos com a passeig d'hivern, és on es van bastir els principals casinos de la Bisbal. (Foto: Riera)

Els casinos eren els centres més importants i complets. Allà s'hi podia anar a fer tertúlia, a prendre cafè o refrescs, jugar a cartes o altres jocs de saló i en diades assenyalades veure-hi una representació teatral o escoltar-hi un concert. Els balls hi eren el actes més freqüents i gairebé hom podia dansar-hi cada diumenge, tret de la Quaresma.

Els casinos eren fruit de la vida associativa que es va donar en aquest segle XIX. Les societats que els fundaven es constituïen amb persones que tenien una afinitat social o política. Així es van formar associacions de caire aristocràtic com el Casino El Bisbalense i el Casino Circo Bisbalense o d'altres d'ambient més menestral com el Casino El Industrial.

Dels casinos també se'n van dir ateneus i en aquest cas recordem el que hi havia a la Bisbal: l'Ateneu Pi i Margall, que aplegava ciutadans de l'antic Centre Republicà Federal.

Les orquestres que actuaven en aquests locals o bé eren contractades a fora de la Bisbal o bé es tractava de cobles i orquestres de la mateixa vila.

Com ja és sabut, en aquest segle es va produir, gràcies a Pep Ventura, la remodelació de les antigues cobles de *tres quartans* (flabiol-tamborí, sac de gemecs, tarota i contrabaixó), que van restar tal i com les veiem avui.

La cobla era i és un conjunt per fer música al carrer, per això Ventura, que va veure la poca potència sonora dels conjunts musicals que venien de l'edat mitjana, anomenats al segle XV *colles de joglars* que actuaven a les places davant d'una nombrosa i sorollosa concurrència, es va proposar augmentar-ne el nombre de músics i dotar-los d'uns instruments que podien fer-se més presents sonorament en els espais oberts durant totes les celebracions de l'any, especialment a les festes majors. D'ací la introducció d'instruments de metall com cornetins, trombons i fiscorns o els de fusta doblats com el tible i la tenora.

Com és costum encara avui, els mateixos components de la cobla esdevenien músics de saló amb elements tan diferents com els instruments de corda, principalment violins i violes. En aquest cas actuaven en els balls però també en senzills concerts, interpretant petites peces d'un regust romàntic: transcripcions i arranjaments, per a orquestra de pocs músics, de simfonies, suites d'òperes, seleccions orquestrals de sarsueles, obertures d'operetes de moda, etc.

Les cobles i les orquestres bisbalenques no sempre van tenir la categoria i la qualitat que tenen avui.

El setmanari *El Faro Bisbalense*, el diumenge 20 de maig del 1866, assenyala l'existència de dues orquestres anomenades amb motius i sense dir-ne el nom real. A una li deien *la bona* per la seva qualitat interpretativa i a l'altra la van motejar *la canya* que es veu que era tan dolenta que contínuament va ser escarnida, apostrofada, insultada i xiulada pels vaillets i els joves.

Però per allò del punt d'honor, un dia els de *la canya* es van proposar fer un canvi i després de depurar els instrumentistes que eren un entrebanc, durant més de tres mesos es van dedicar a estudiar i assejar insistentment aconseguint finalment actuar al Teatre Principal. La interpretació va ser excel·lent i van merèixer uns aplaudiments espontanis i frenètics i per tant un èxit impressionant. El públic crític que havia anat una vegada més a riure i a xiular *la canya* se'n va endur una bona sorpresa. *La canya*, amb tres mesos d'estudi, fe i dedicació havia esborrat deu anys d'humiliacions i de burles. Una orquestra que només per actuar en balls de patacada ara havia esdevingut digne de presentar-se en els salons més sumptuosos i davant d'un públic entès i exigent.

El Faro Bisbalense finalment reconeix que a partir d'aleshores no tenia cap sentit continuar motejant irònicament l'orquestra com *la canya*, i proposa anomenar-la *la palma* i anuncia que l'endemà, el 21 de maig, fira de Cinquagesma, tocarà a la nova sala del Casino Circo Bisbalense, de recent creació. *La canya* s'havia guanyat la palma del triomf!

Un fet que ens remarca l'ambient musical de la Bisbal d'abans. Una població que vivia uns moments esplèndids pel que fa al lleure, la cultura i en definitiva la convivència... En un context preludi de la Renaixença i amarat tot plegat pel Romanticisme!

JORDI FRIGOLA I ARPA

Diada de la Fira Dolça de l'any 2001. Actuació de La Bisbal Jove, a l'escalonada de l'església.
(Foto: R. Darnaculleta).